

СТИВЪН КИНГ ПРОТОКЪТ

Превод от английски: Мария Парушева, —

chitanka.info

„В онези дни Протокът бе по-широк“ — каза Стела Фландърс на правнуците си през последното лято от живота си, лятото преди да започне да вижда духове. Децата я гледаха с широко отворени, мълчаливи очи, а синът ѝ, Алдън се извърна от мястото си на верандата, където си дялкаше нещо. Беше неделя, и Алдън никога не излизаше с лодката в неделя, независимо колко висока бе цената на омарите.

— Какво значи това, бабо? — попита Томи, но старицата не отговори. Тя просто седеше в люлеещия се стол до студената печка, пантофите и спокойно се удряха в пода.

Томи попита майка си:

— Какво значи това, мамо?

Луис само поклати глава, усмихна се и ги изпрати навън да берат малини.

Стела си помисли: Забравила е. Дали въобще е знаела?

В онези дни Протокът бе по-широк. Ако някой знаеше, че е било така, това бе Стела Фландърс. Тя бе родена през 1884, беше най-старата жителка на Гоут Айлънд, и нито веднъж през живота си не бе напускала острова.

Обичаш ли? Този въпрос бе започнал да я измъчва постоянно, а тя дори не знаеше какво значи той.

Дойде есента, студена есен, без така нужните дъждове, които да оцветят красиво дърветата, нито на Козия, нито на Мечия нос, отвъд Протока. Вятърът свиреше дълги, студени мелодии и Стела усещаше, че всяка мелодия отеква в сърцето ѝ.

На 19 ноември, когато първите вихрушки се спуснаха от небето с цвят на бял хром, Стела отпразнува рождения си ден. Дойдоха повечето хора от селото. Дойде Хати Стодард, чиято майка умря от плеврит през 1954 и чийто баща бе изчезнал с „Дансър“ през 1941. Дойдоха Ричард и Мери Додж, Ричард се движеше бавно по пътеката, като се подпираше на бастуна си, артритът му го беше яхнал като невидим пътник. Дойде Сара Хейвлък, естествено, майката на Сара — Анабел, бе някога най-добрата приятелка на Стела. Бяха ходили заедно в училището на острова, от първи до осми клас и Анабел се бе омъжила за Тони Фрейн, който ѝ бе опъвал косата в пети клас и я беше

разплаквал, така както Стела се бе омъжила за Бил Фландърс, който веднъж ѝ бе съборил всички учебници от ръцете в калта (но тя бе успяла да се сдържи и да не заплаче). Сега и Анабел и Тони си бяха отишли и Сара бе единственото от седемте им деца, което бе останало на острова. Нейният съпруг, Джордж Хейвлък, когото всички знаеха като Големия Джордж, бе умрял от жестока смърт по време на сушата през 1967, годината, когато не излезе риба. Бравата се изплъзнала от ръцете на големия Джордж, шурнала кръв — прекалено много кръв! — и след три дни погребение на острова. И когато Сара дойде на рождения ден на Стела и извика „Честит Рожден ден, бабче!“ Стела я прегърна силно и затвори очи,

(обичаш ли?)

но не се заплака.

Имаше огромна торта. Хати я бе направила заедно с приятелката си Вера Спрус. Цялата компания ревно песента „Честит Рожден ден“ в един общ хор, достатъчно силен, за да заглуши вятъра... поне за малко. Дори Алдън пя, който при нормални обстоятелства пееше само „Напред, Воини на Христа“ или славословията в църквата, а думите на всички останали песни произнасяше с наведена глава и зачервени като домати уши. На тортата на Стела имаше деветдесет и пет свещи и дори през песните тя чуваше вятъра, въпреки че слухът ѝ вече не беше като на младини. Струваше ѝ се, че вятърът вика името ѝ.

„Аз не бях единствената“, щеше да каже тя на децата на Луис, ако можеше. "По мое време имаше много хора, които живееха и умираха на острова. Тогава нямаше пощенска лодка. Бул Саймс носеше пощата, когато имаше поща. Нямаше и ферибот. Ако имаш работа на сушата, мъжът ти те качва на рибарската лодка. Доколкото знам на острова нямаше тоалетна с вода до 1946. Синът на Бул, Харълд, бе първият, който инсталира такава тоалетна, след като Бул получи инфаркт и морето го отнесе, докато влачил мрежите. Помня, че видях как внасят Бул в къщи. Понесоха го завит в полиетилен и от единия край се подаваше единият му зелен ботуш. Помня..."

А те щяха да кажат: „Какво, бабо? Какво помниш?“

Какво щеше да им отговори тя? Имаше ли още?

В първия зимен ден, около месец след рождения ден, Стела отвори задната врата, за да вземе дърва за печката и намери мъртво врабче на задната площадка. Тя се наведе внимателно, вдигна го за едното краче и го погледна.

— Замръзнало — обяви тя, а нещо вътре в нея произнесе друга дума. Бяха минали четиридесет години, откакто бе видяла замръзнала птичка — 1938. Годината, когато бе замръзнал Протокът.

Тя потрепера, уви се по-здраво в палтото си и минавайки край ръждясалата пещ за горене на боклук, хвърли мъртвото врабче в нея. Денят бе студен. Небето бе ясно, дълбоко-синьо. Вечерта на рождения й ден бе паднал десет сантиметра сняг, после се бе стопил и повече не падна. „Сигурно скоро ще дойде“ каза мъдро Лари МакКийн долу в магазина на Гоут Айлънд, сякаш се опитваше да сплаши зимата да не идва.

Стела стигна до купчината дърва, взе един наръч и тръгна, за да го внесе обратно в къщата. Сянката й, крехка и чиста я последва.

Когато стигна до задната врата, където бе паднало врабчето, Бил я заговори — обаче ракът бе взел Бил преди дванадесет години.

„Стела“ — каза Бил и тя видя как сянката му пада до нейната, по-дълга, но съвсем ясно очертана, сянката на шапката му весело килната на една страна, така както той обикновено я носеше, когато беше жив. Стела усети как в гърлото й се надига вик. Твърде голям, за да достигне до устните й.

„Стела, — повтори той — кога ще дойдеш на сушата? Ще вземем стария форд на Норм Джולי и ще си направим една разходка до Бийнс във Фрийпорт. Какво ще кажеш?“

Тя се изви, за малко щеше да изтърве дървата, но нямаше никого. Само дворът се простираше надолу по хълма, после дивите бели треви, и отвъд всичко, на ръба на действителността, ясно очертан и някак увеличен, Протокът... и отвъд, сушата.

— Бабо, какво е Проток? — можеше да попита Лона, въпреки че никога не бе го правила. И тя щеше да им отговори така както би им отговорил всеки рибар — Протокът е водна площ между две сухоземни площи, водна площ отворена от двете страни. В стария рибарски виц се казваше: Момчета, научете се да се ориентирате по

компаса, между Джоунспорт и Лондон има един дяволски широк Проток.

— Протокът е водата между един остров и сушата — можеше да добави тя, подавайки им меласови бисквити и горещ чай със захар. — Така го знам аз. Зная го така, както зная името на мъжа ми... както зная начина, по който той си носеше шапката.

— Бабо? — щеше да каже Лона. — Как така никога не си пресичала Протока?

— Миличка — щеше да каже тя. — Никога не съм виждала причина да ида отсреща.

През януари, два месеца след рождения ден, протокът замръзна за първи път от 1938 година насам. По радиото излъчиха предупреждения към жителите на острова и на сушата да не се доверяват на леда, но Стюи МакКлилънд и Ръсъл Боуи извадили шейната на Стюи, и след един дълъг следобед, прекаран в пиене на ябълково вино, излезли на леда и естествено потънали в Протока. Стюи успял да изпълзи (въпреки че изгубил единия си крак от премръзване). Протокът взел Ръсъл Боуи и го отнесъл със себе си.

На двадесет и пети януари правиха помен на Ръсъл. Стела отиде, хваната за ръката на сина си Алдън, а той мърдаше устни и произнасяше думите на църковните песни и боботеше думите на славословията, накрая, преди благословието. После Стела поседя със Сара Хейвлък, Хати Стодърд и Вера Спрус пред пламъците на камината в приземния етаж на общината. Това бе изпращане на Ръсъл, с пунш и красиви триъгълни хапки с крем-сирене. Мъжете се мотаеха отзад и търсеха нещо по-силно за пиене от пунша. Току-що овдовялата съпруга на Ръсъл Боуи седеше зашеметена, със зачервени очи до Иуъл МакКрейкън, пастора. Беше бременна в седмия месец — щеше да ѝ е петото дете — и Стела, полузадрямала на топлината на огъня си помисли: „Предполагам, съвсем скоро и тя ще пресече Протока. Ще иде във Фрийпорт и Люистън и ще стане сервитьорка, така предполагам.

Тя погледна Вера и Хати, за да разбере за какво става дума.

— Не, не чух — каза Хати. — Какво каза Фреди?

Говореха за Фреди Динсмуър, най-стария мъж на острова (обаче е две години по-млад от мен, помисли си Стела доволна), който

продаде магазина си на Лари МакКийн и сега живееше от пенсията си.

— Каза, че не бил виждал такава зима — каза Вера и си извади плетката. — Казва, че много хора щели да се разболеят.

Сара Хейвлък погледна към Стела и попита дали Стела е виждала друга такава зима. Не беше паднал сняг, от онова първо леко преваляване, земята се бе проснала твърда, гола и кафява. Предният ден Стела бе изминала тридесет крачки в задния двор и тревата се бе пречупила в права редичка със звук, като от счупено стъкло.

— Не — каза Стела. — Протокът замръзна през тридесет и осма, но тогава нямаше сняг. Помниш ли Бул Саймс, Хати?

Хати се засмя.

— Мисля, че още имам синината на задника, дето той ми я направи на новогодишното тържество през 1953. Така ужасно ме ощипа. Та какво за него?

— През тази година Бул и моят мъж прекосиха Протока — каза Стела. — Февруари 1938. С «котки» на краката, прекосиха до кръчмата на Дорит на носа, изпиха по едно уиски и се върнаха. Викаха ме и мен. Приличаха на две малки момчета, току-що слезли от шейната.

Те я гледаха, очаровани. Дори Вера я гледаше с широко отворени очи, а Вера със сигурност бе чувала историята и преди. Ако човек вярваше на историите, Бул и Вера някога са живели заедно, въпреки че беше трудно да се повярва, гледайки Вера сега, че тя някога е била толкова млада.

— И ти не отиде ли? — попита Сара, сигурно във въображението си виждаше докъде се протяга Протокът, толкова бял, че чак син на студеното слънце, с блестящи снежни кристали, как се приближава сушата, и как може да се мине, може да се мине през океана, също като Христос, да се напусне острова за първи и единствен път в живота пеша...

— Не — каза Стела. Изведнъж съжали, че не си е донесла плетката. — Не отидох с тях.

— Защо? — попита Хати, почти възмутена.

— Беше ми ден за пране — Стела почти я сряза и в този момент Миси Воуи, вдовицата на Ръсъл, избухна във висок рев, с хълцания. Стела погледна нагам и видя Бил Сандърс, в самото си на червено-черни карета, килната на една страна шапка, да пуши пура Херберт

Тарейтън, а зад ухото му — пъхната друга, за после. Усети как сърцето ѝ подскочи в гърдите и замря между два удара.

Тя хлъцна от изненада, но точно в това време един чеп изпука в камината и двете жени не я чуха.

— Бедната — Сара почти изгука.

— Отърва се от тоя негодник — изсумтя Хати. Тя затършува в дълбините на зловещата истина за покойния Ръсъл Боуи и намери най-вярното заключение: — Този човек си беше просто един скитник. Късмет е, че тя се отърва от ярема.

Стела почти не чу тези неща. Там седеше Бил, толкова близо до Преподобния МакКрейкън, че ако поискаше можеше да го оципе по носа, не изглеждаше на повече от четиридесет, около очите му едва се забелязваше мрежата от бръчици, които по-късно се врязаха така дълбоко, обут във фланелени панталони и гумени ботуши, със сиви вълнени чорапи, подгънати грижливо над ръбовете на ботушите.

— Чакаме те, Стела — каза той. — Прекоси и ела да видиш сушата. Тази година няма да има нужда от обувки за сняг.

Ето го, седеше в приземния етаж на общината, но в този момент в камината изпука дърво и той изчезна. А Преподобният МакКрейкън продължи да успокоява Миси Боуи, сякаш нищо не бе се случило.

Тази вечер Вера се обади на Ани Филипс по телефона и в разговора спомена, че Стела Фландърс не изглеждала добре, съвсем не изглеждала добре.

— Голяма работа ще му се отвори на Алдън, ако тя се разболе и трябва да я води на лекар на сушата — каза Ани. Ани харесваше Алдън, защото нейният собствен син Тоби ѝ беше казвал, че Алдън не пие нищо по-силно от бира. Ани бе самото въздържание.

— Изобщо няма да може да я закара, ако тя не изпадне в кома, — каза Вера, произнасяйки думата с източен диалект: коумъ. — Алдън не е от най-интелигентните, нали разбираш. Стела го върти на пръста си, както си поиска.

— О, тъй ли? — каза Ани.

Точно в този момент по линията се чу металическо почукване. Вера продължи да чува гласа на Ани Филипс още известно време зад тракането, после гласът изчезна. Вятърът бе станал много силен и бе съборил телефонните жици, може би край езерото Кодлин, а може би в залива Бороу, където те се потапяха в Протока, обвити в гума. Може би

са паднали на отсрещната страна, на Носа... а някой би могъл дори да каже (полу на шега), че Ръсъл Боуи е протегнал ръка и прекъснал кабела, просто ей така.

На не повече от два километра, Стела Фландърс лежеше под завивката си и слушаше пресекливата музика от похъркването на Алдън в съседната стая. Слушаше Алдън, за да не слуша вятъра... но така или иначе, пак го чуваше, о, да, как прекосява студената шир на Протока, два километра вода, покрита сега с ледена кора, лед с омари под него, и водорасли, и може би танцуващото тяло на Ръсъл Боуи, който всяка година през април идваше с тракторчето си и изораваше градината ѝ.

Кой ще изоре земята този април? почуди се тя и продължи да лежи студена и свита на кълбо под завивката. И като сън в съня, гласът ѝ отговори на нейния глас: *Обичаш ли?* Вятърът блъсна капака на прозореца и той изтрака. Стори и се, че капакът на прозореца разговаря с нея, но тя се извърна и не поиска да чуе думите му. И не заплака.

— *Но, бабо — щеше да продължи Лона (тя никога не се отказваше, беше като майка си, и като баба си преди нея) — ти още не си ни казала защо не си преминала отсреща.*

— *Защото, дете, винаги съм имала всичко, което съм искала тук на острова.*

— *Но той е толкова малък. Ние живеем в Портлънд. Има автобуси, бабо!*

— *Достатъчно виждам какво става в градовете по телевизията. Мисля, че тук съм си добре.*

Хол беше по-малък, но имаше по-силно развита интуиция. Той никога не притискаше така както го правеше сестра му, но въпросите му достигаха по-близо до същността на нещата:

— *Ти никога ли не си искала да прекосиш, бабо? Никога?*

Тя се навеждаше напред, вземаше малките му ръчички и му разказваше как майка ѝ и татко и дошли на острова скоро след като се оженили, как дядото на Бил Саймс взел бащата на Стела като чирак на лодката си. Разказваше му как майка ѝ зачевала четири пъти, но пометнала едното бебе, другото умряло, когато било на

една седмица — тя щяла да иде в болницата на сушата, ако можели да го спасят там, но всичко свършило, преди дори мисълта да ѝ мине през ум.

Тя им разказваше, че Бил помогнал при раждането на Джейн, баба им, но не им казваше, че когато всичко свършило, той отишъл в банята и повръщал и ревал като истерична жена с тежък мензис. Разбира се, Джейн бе напуснала острова на четиринадесет години, за да иде в гимназията. Момичетата вече не се омъжвали на четиринадесет и когато Стела я видяла да се отдалечава в лодката с Брадли Максвел, който отговарял за воденето на децата напред-назад този месец, дълбоко в сърцето си разбрала, че Джейн си отива завинаги, въпреки че се връщала за кратко. Тя им казваше, че Алдън се появил десет години по-късно, след като вече се били отказали и сякаш за да компенсира своята мудност, ето го Алдън, продължаваше да живее с тях — вечен ерген и до известна степен Стела бе доволна, че е така, защото Алдън не беше кой знае колко умен и имаше много жени, готови да се възползват от един мъж с мудар мозък и добро сърце (въпреки, че и това последното не го казваше на децата).

Обикновено им казваше: «Луис и Маргарет Годлин заченали Стела Годлин, която станала Стела Фландърс, Бил и Стела Фландърс заченали Джейн и Алдън Фландърс и Джейн Фландърс станала Джейн Уейкфийлд. Ричард и Джейн Уейкфийлд заченали Луис Уейкфийлд, която станала Луис Перо. Дейвид и Луис Перо заченали Лона и Хол. Това са вашите имена деца: вие сте Голдин — Фландърс — Уейкфийлд — Перо. Вашата кръв идва от камъните на този остров, а аз стоя тук, защото сушата е твърде далече, за да стигне човек до нея. Да, обичам. Във всеки случай съм обичала, или поне съм се опитвала да обичам, но паметта е твърде широка и твърде дълбока и не мога да прекося. Голдин — Фландърс — Уейкфийлд — Перо...»

Това бе най-студеният февруари, откакто метеорологичната служба води статистика и до средата на месеца ледът, който покриваше Протока, престанала бъде опасен. Моторните шейни бръмчаха напред-назад, понякога се преобръщаха, когато подхождаха неправилно към някоя преспа. Децата се опитваха да карат кърки, виждаха, че ледът е

твърде неравен и се връщаха на езерото Годин от другата страна на хълма. Но това стана чак след като малкият Джъстин МакКрейкън, синът на свещеника, си закачи кърката в една цепнатина и си счупи глезена. Заведоха го в болницата на сушата, където един лекар с Корвет му казал: *«Синко, ще стане като нов.»*

Фреди Динсмуър умря съвсем внезапно само три дни, след като Джъстин МакКрейкън си счупи глезена. Той хвана грип в края на януари, не искаше да види лекар, казваше на всички *«Това е само една настинка, пипнах я, защото ходих да взема пощата без шал»*, легна на легло и умря, преди да могат да го закарат на сушата и да го окачат за една от онези машини, дето ги имат само за такива като Фреди. Синът му Джордж, първокласен нехранимайко дори в напредналата възраст (за нехранимайковци) от шестдесет и осем, намерил Фреди с вестник *«Бангор Дейли Нюз»* в едната ръка и пушката му Ремингтън, незаредена, до другата. Явно се е готвел да я почисти, преди да умре. Джордж Динсмуър, се отдаде на триседмично пиянство, финансирано от някой, който е знаел, че скоро идват парите от застраховката на баща му. Хати Стодърд ходеше и говореше на всички, които я слушаха, че Джордж Динсмуър е грях и срам и не е нищо повече от един скитник.

Имаше грипна епидемия и затвориха училището за две седмици през февруари, вместо обичайната едноседмична ваканция, защото имаше много болни ученици.

— Като няма сняг, плъзват вирусите — каза Сара Хейвлък.

Към края на месеца, точно когато хората чакаха с нетърпение фалшивото успокоение на месец март, Алдън Фландърс се разболя от грип. Кара го на крак около една седмица и после легна на легло с четиридесет градуса температура. Както и Фреди, така и той не искаше да види лекар, а Стела вътрешно кипеше и се ядосваше и се тормозеше. Алдън не беше чак толкова стар, колкото Фреди, но през май щеше да навърши шестдесет.

Най-накрая падна снегът. Петнадесет сантиметра на Свети Валентин, още петнадесет на двадесети, и на двадесет и девети — последния ден на високосната година, тридесет сантиметра. Снегът лежеше бял и необичаен между залива и сушата, като ливада за овце на мястото, където откакто свят светува бе имало само сивкави вълни. Няколко души ходиха пеша до сушата и обратно. Нямахме нужда от

обувки за сняг, защото снегът бе замръзнал в здрава, блестяща кора. Може да пийнат по едно уиски, помисли си Стела, но няма да го изпият в «Дорит». «Дорит» бе изгорял през 1958.

И тя видя Бил четири пъти. Веднъж той ѝ каза: «Трябва да дойдеш скоро, Стела. Ще идем на танци. Какво ще кажеш?»

Тя нищо не можа да каже. Юмрукът ѝ бе дълбоко в устата.

— Всичко, което някога съм искала, е било тук — им казваше обикновено тя. — Имахме радио, а сега имаме телевизия и това е всичко, което искам от света, отвъд Протока. Имах си градина — кога по-добре, кога по-зле. Омари? Та ние винаги сме имали тенджерата със задушени омари на печката и когато дойде пасторът я сваляхме и я слагахме зад вратата на килера, за да не види той, че ядем бедняшка супа“.

Виждала съм и хубаво, и лошо време и е имало моменти, когато съм се чудила какво ли е да си купуваш направо от магазин, „Сигърс“, а не да си поръчваш по каталог, или какво ли е да идеш на някой от пазарите, дето ги показват по телевизията, вместо да изпратиш Алдън да купи нещо по-специално като петел за Коледа или шунка за Великден... или ако ми се приискаше да застана на Конгрес Стрийт в Портланд и да гледам хората в колите и по тротоарите, повече хора обхванати с един поглед, отколкото има на целия остров в наши дни... ако някога ми се е приисквало нещо такова, то повече съм искала да съм тук на острова. Не съм странна. Не съм особена, нито ексцентрична за жена на моите години. Майка ми понякога казваше: „Всички различия в света се свеждат до различия между нужда и работа“ и аз вярвам в това с цялата си душа. Вярвам, че е по-добре да се оре надълбоко, отколкото нашироко.

Това е моето място и аз го обичам.

Един ден в средата на март, когато небето беше бяло и прихлупено като изгубена памет, Стела Фландърс седна в кухнята си за последен път, вдигна ботушите над мършавите си прасци за последен път, и се уви във вълнения си шал (коледен подарък от Хати от преди три коледни) за последен път. Под роклята си носеше един от комплектите бельо с дълги долни гащи на Алдън. Долницата стигаше до отпуснатите ѝ гърди, а фланелата — почти до коленете.

Отвън, вятърът пак се надигаше, а по радиото бяха казали, че следобед пак ще вали сняг. Облече си палтото, сложи си ръкавиците. Поколеба се за миг, после си сложи ръкавиците на Алдън върху своите. Алдън се беше оправил от грипа, и тази сутрин бяха отишли с Харли Блъд да поставят двойна врата на Миси Боуи, която беше родила момиченце. Стела го беше видяла — нещастното дребосъче приличаше изцяло на баща си.

Тя застана за малко до прозореца, гледаше към Протока, а Бил беше там, както тя бе подозирала, че ще бъде, застанал някъде по средата между острова и сушата, застанал също като Христос, който излязъл от лодката, махаше ѝ, сякаш ѝ казваше с жестове, че закъснява, ако въобще иска да стъпи на сушата, докато е жива.

— Ако ти така искаш, Бил — ядоса се тя в тишината, — Бог ми е свидетел, че аз не искам.

Но вятърът изрече други думи. Тя искаше. Искаше да преживее това приключение. Зимата бе тежка за нея — артритът, който се появяваше и изчезваше от време навреме, се бе върнал с ново ожесточение, посипваше ставите на пръстите и коленете ѝ с огън и жупел и синкав лед. Едното ѝ око бе станало премрежено и замъглено (оня ден Сара бе споменала с известно неудобство, че ечемикът, който Стела имаше откакто бе шейсетгодишна, е започнал да расте със страшна сила). Най-лошото от всичко бе, че дълбоката стягаща болка в стомаха се бе върнала и преди два дни тя бе станала в пет часа сутринта, бе минала по страшно студения под до банята и бе изплюла парче яркочервена кръв в гърнето на тоалетната. Тази сутрин бе имало още кръв, с гаден вкус на мед, който те кара да изтръпнеш.

През последните пет години болките в стомаха се появяваха и изчезваха, понякога силни, понякога не толкова, и тя си знаеше почти от самото начало, че това трябва да е рак. Той бе взел майка ѝ и баща ѝ, както и бащата на майка ѝ. Никой от тях не бе доживял седемдесетте, така че тя бе прехвърлила далече, далече всички таблици на застрахователните агенти.

— Ти ядеш като кон — ѝ бе казал Алдън, усмихнат, скоро след като бяха започнали болките и тя бе видяла за първи път кръв в тоалетната. — Не знаеш ли, че старите бабчета като теб, са придирчиви и злояди?

— Я мълчи, че ще те фрасна! — бе отвърнала Стела и бе вдигнала ръка към посивелия си син, който се наведе на шега, сви се уж изплашено и проплака: „Недей, мамо. Вземам си думите обратно!“

Да, тя здравата си похапваше, но не защото ѝ се ядеше, а защото вярваше (много от нейното поколение вярваха в това), че ако нахраниш рака добре, той ще те остави на мира. И изглежда това имаше ефект, поне за известно време, кръвта в тоалетната се появяваше и изчезваше, имаше дълги периоди, когато въобще нямаше нищо. Алдън започна да свиква с това, че тя си сипваше втора порция (и трета, когато болката бе много силна), но и грам не сложи на себе си.

Изглежда сега ракът бе стигнал до това, което жабарите наричат „*pieces de resistance*“.

Тъкмо излизаше от вратата, когато видя шапката на Алдън, онази с кожените наушници, да виси на закачалката в антрето. Сложи си я на главата — козирката стигна чак до прошарените ѝ вежди — после се огледа за последен път дали не е забравила нещо. Печката не гореше силно, но Алдън бе оставил регулатора на тягата в най-отворено положение — все му повтаряше да не го прави, но той все си правеше, каквото си знае.

— Алдън, зимата като умра ще изгориш тон дърва в повече — измърмори тя и отвори печката. Погледна вътре и без да иска ахна от изненада. Бързо блъсна обратно вратичката и я залости с треперещи пръсти. За миг — само за един миг — бе видяла старата си приятелка Анабел Фрейн във въглените. Лицето ѝ бе съвсем живо и истинско, с бенка на бузата.

И беше ли ѝ намигнала Анабел?

Помисли си да остави бележка на Алдън и да му обясни къде е отишла, но реши, че Алдън ще разбере, макар и бавно, по своя си начин.

Продължавайки да пише бележки във въображението си: *От първия ден на зимата виждам баща ти и той казва, че да умреш не е чак толкова лошо. Поне аз мисля, че това е всичко.*

Стела излезе навън, в белия ден.

Вятърът я разтърси и тя трябваше да си нагласи шапката на Алдън върху главата, преди вятърът да я грабне на шега и да тръгне да я търкаля нанякъде. По всичко личеше, че студът намира всеки процеп

в дрехите ѝ и се промъква в нея. Влажен мартенски студ, с мокър сняг на ум.

Тя тръгна надолу по хълма към залива, като внимаваше да стъпва по пепелта и сгурията, които Джордж Динсмуър бе посипал. Някога Джордж бе назначен да кара снегорин в град Ракун Хед, но по време на големия сняг през '77 той така се бе нафиркал с уиски, че бе съборил не един, не два, а цели три електрически стълба. Отсреща на носа нямаше ток в продължение на пет дни. Стела си спомни колко странно бе изглеждало тогава — поглеждаш отвъд Протока, а там — само чернилка. Човек свикваше да вижда това смело малко гнездо от светлини. Сега Джордж работеше на острова и тъй като нямаше снегорин, не можеше да прави големи бели.

Когато минаваше край къщата на Ръсъл Боуи, тя видя Миси, бледа като платно, да я наблюдава от прозореца. Стела ѝ махна. Миси махна в отговор.

Така щеше да им каже:

На този остров винаги сме се грижили за своите. Когато на Гърд Хенрайд му се скъса кръвоносен съд, цяло лято правихме благотворителни вечери и събирахме пари за операцията в Бостън — и Гърд се върна жив, слава Богу. Когато Джордж Динсмуър събори стълбовете и от енергото лепнаха на вратата му съобщение за заповед, всички се погрижиха енергото да си получи парите, Джордж: да получи някаква службица, за да има пари за цигари и пиене... и защо не? Когато му свършеше работния ден, той не беше в състояние да прави нищо друго, въпреки че когато беше на работа, работеше като кон. Когато се случи онази беля, причината бе, че той бе на работа нощем, а нощта е неговото време за пиене. Баща му го хранеше. Поне това. Сега Миси Боуи е сама с още едно бебе. Тя може и да остане тук на социална помощ и парите от общината, а най-вероятно те нямаше да стигнат, но тя щеше да получи помощта, от която имаше нужда. Тя може и да си иде, но ако остане, няма да гладува... и чуите, Лона и Хол: ако тя остане, може да успее да задържи нещо от този малък свят, с тесния Проток от едната страна и широкия Проток — от другата, нещо, което много лесно може да се загуби в бъркотията на Люистън, в поничките на Портлънд или пътиетата в Нешвил Норт в Бангор. И аз съм

достатъчно стара, та да го увъртам прекалено какво е това нещо: начин на съществуване и начин на живот — едно чувство.

Те се грижеха един за друг и по други начини, но тя нямаше да им разкаже за това. Децата нямаше да го разберат, нито щяха да го разберат Луис и Дейвид, въпреки че Джейн знаеше истината. На Норман и Ети Уилсън им се беше родило монголоидно бебе, и обърнати навътре малки крачета, плешив череп, целият на буци и вдлъбнатини, с пръсти, свързани с ципи, сякаш бе сънувало твърде дълго и твърде дълбоко, докато бе плувало в оня вътрешен Проток. Преподобният МакКрейкън бе дошъл и бе кръстил бебето, а същият ден бе дошла Мери Додж, която дори по онова време бе акуширала на стотина бебета, и Норман отведе Ети да види новата лодка на Франк Чайлд и, въпреки че Ети едва вървеше, тя тръгнала без да протестира, въпреки, че бе спряла на вратата и хвърлила поглед към Мери Додж, която седяла до люлката на бебето-идиот. Мери вдигнала поглед и когато очите им се срещнали, Ети избухнала в плач. „*Хайде*“, бе казал Норман, разстроен. „*Хайде, Ети, хайде*“. И когато се върнали след час, бебето било мъртво, умряло в съня си. Не беше ли милостиво, че си отиде без страдание. А много години преди това, преди войната, по време на Депресията, някакъв мъж блудствал с три малки момичета, когато те се връщали от училище, не чак толкова блудстване, че да остави следи, но и трите разказвали за един мъж: който предложил да им покаже тесте карти, с различно кученце на всяка карта. Мъжът им казал, че ще им покаже тези прекрасни карти, само ако момиченцата дойдат с него в храстите, и когато отишли в храстите, мъжът им казал „*Но първо ще трябва да пипнете това*“. Едно от малките момиченца било Гърт Саймс, която по-късно бе избрана за Учител на Годината за 1976 в щата Мейн, за работата и в гимназията „Бърнсуик“. И Гърт, която била тогава само на пет, казала на баща си, че на ръката на мъжа липсвали няколко пръста. Едно от другите момиченца потвърдило, че е така. Третото нищо не помнело. Стела си спомняше как един дъждовен ден онова лято Алдън излезе, без да и каже къде отива, въпреки че тя го пита. Тя го наблюдаваше от прозореца, когато тръгна и видя, че Алдън се срещна с Бил Саймс в края на пътеката, и към тях се присъедини Фреди Динсмуър, а долу в залива видя собствения си мъж, когото тя бе изпратила сутринта, както обикновено, с ведро в ръката и обед, поставен във ведрото. Към тях се присъединиха още мъже и

когато тръгнаха тя ги преброи и видя, че са дузина без един. Сред тях бе и предшественика на Преподобния МакКрейкън. И тази вечер един тип на име Даниълс бе намерен в основата на Слайдърс Пойнт, дето скалите се подават от вълните като зъбите на удавен дракон, с отворена уста. Този Даниълс бе нает от Големия Джордж Хейвлък да му помогне да си сложи нови первази на къщата и да смени двигателя на камиона си. Той беше от Ню Хемпшир, голям сладкодумец и си бе намерил разни други поръчки за работа, когато свърши с ангажимента в къщата на Хейвлък... и в църквата пееше! Явно беше, че се е разхождал по Слайдърс Пойнт, подхлъзнал се и паднал чак долу. Беше му счупен врата и главата му бе хлътнала между раменете. Тъй като никой не знаеше да има роднини, той бе погребан на острова и предшественикът на преподобния МакКрейкън произнесе надгробното слово, изтъквайки, че Даниълс е бил добър работник, как е помагал на всички, въпреки че липсвали два пръста на дясната му ръка. После благослови и от погребението всички отидоха в приземния етаж: на общината и пиха пунш и ядоха хапки с крем-сирене, а Стела никога не попита мъжете си къде са ходили в деня, когато Даниълс падна от върха на Слайдърс Пойнт.

— Деца — казваше им тя. — Тук на острова винаги се грижим за своите. Нямахме друг избор, защото тогава Протокът бе по-широк и когато вятърът ревеше, и вълните се блъскаха в брега, и се мръкваше рано, тогава се чувствахме съвсем малки — само прашинки в съзнанието на Господа. И беше съвсем естествено да се държим заедно, един за друг. Държахме се заедно, деца, и ако е имало времена, когато сме се чудили за какво е всичко това, или ако е имало въобще някога любов, то всичко е било, защото слушахме вятъра и вълните в студените зимни нощи и се страхувахме.

— Не, никога не съм изпитвала нужда да напусна острова. Тук бе животът ми. В онези дни Протокът бе по-широк.

Стела стигна до залива. Огледа се наляво и надясно, вятърът развяваше роклята ѝ след нея като знаме. Ако имаше някой, тя щеше да слезе още по-надолу и да рискува по натъркаляните камъни, въпреки че бяха покрити с лед. Но там нямаше никой и тя тръгна по пристана, край навеса за лодки на стария Саймс. Тя стигна до края и

застана там за миг, с вдигната глава, вятърът приглушено духаше през подплатените наушници на шапката на Алдън.

Бил бе там и й махаше. Отвъд него, отвъд Протока, тя виждаше църквата на Носа, острият ѝ връх се губеше на фона на бялото небе.

Тя седна със сумтене на ръба на пристана и стъпи на ледената кора под себе си. Ботушите ѝ потънаха малко, не много. Пак си оправи шапката на Алдън — как само искаше вятърът да ѝ я вземе! — и тръгна към Бил. Веднъж си помисли да се обърне, но не го направи. Не вярваше, че сърцето ѝ ще издържи.

Тя тръгна, ботушите ѝ хруптяха по кората, а тя се вслушваше в едва доловимото глухо туптене на леда. Ето Бил беше там, сега бе подалече, но продължаваше да маха. Тя се закашля и изплю кръв на белия сняг, покрил леда. Сега Протока се простираше широко в двете посоки и за първи път тя успя да прочете табелата от другата страна „Стантън — стръв и лодки“, без бинокъла на Алдън. Виждаше как колите пътуват напред-назад по главната улица на Носа и си помисли искрено учудена: *Те могат да стигнат, докдето си поискат... Портланд... Бостън... Ню Йорк! Представи си само!* И тя почти успя, почти успя да си представи път, който продължава все напред и напред, а границите на света са се сгромолясали.

Край окото ѝ прелетя снежинка. Още една. Трета. Скоро заваля лек сняг и тя вървеше през един приятен свят от носещи се бели вълни, тя виждаше Ракун Хед през нежна бяла завеса, която на моменти почти изчезваше. Тя протегна ръка пак да оправи шапката на Алдън и от козирката в очите ѝ падна сняг. Вятърът въртеше снега в прозрачни форми и в една от тях тя видя Карл Ейбършъм, който бе потънал заедно със съпруга на Хати Стодърд в „Дансър“.

Скоро ярките цветове станаха по-приглушени, защото снегът се усили. Главната улица на Носа стана неясна, по-неясна, после изчезна. Още известно време тя успяваше да различи кръста на върха на църквата, а после и той избледня, като лъжовен сън. Последен изчезна яркият жълт знак „Стантън — стръв и лодки“, където човек можеше да си купи и масло за двигателя, и мухоловки и италиански сандвичи, както и бира, която да върви с тях.

После Стела тръгна в един свят, който беше съвсем безцветен, сивкаво-бял снежен сън. Тя бе като Христос, слязъл от лодката, помисли си тя, и най-накрая се обърна назад, но островът също бе

изчезнал. Виждаше как следите ѝ се връщат назад, как стават все по-неясни, докато накрая се виждаха само полумесеците на подметките... и после нищо. Съвсем нищо.

Тя си помисли: *Нищо не се вижда. Трябва да внимаваш, Стела, защото в противен случай никога няма да стигнеш до сушата. Просто ще вървиш в кръг, докато се изтощиш напълно и ще премръзнеш някъде там.*

Тя си спомни как Бил ѝ бе казал веднъж, че когато човек се изгуби в гората, трябва да се прави, че кракът, който е от страната на по-добре развитата му ръка, е куц. В противен случай този крак става водещ и човек се върти в кръг, без дори да го съзнава, докато пак не се върне на следата си. Стела не вярваше, че това може да се случи и на нея. Снеговалеж през деня, през нощта и утре, бяха съобщили по радиото, и в това непрогледно време тя дори нямаше да разбере дали се е върнала на собствената си следа, защото вятърът и пресният сняг щяха да я изтрият, преди дори да се върне на нея.

Почти не чувстваше ръцете си, въпреки двата чифта ръкавици, които носеше, пък и краката си не усещаше от известно време. В определен смисъл това бе почти облекчение. Тази безчувственост поне запушваше устата на кресливия ѝ артрит.

Сега Стела започна да накуцва, карайки левия си крак да работи по-усърдно. Артритът в коляното ѝ не бе заспал и скоро започна да ѝ крещи. Белите ѝ коси се вееха зад нея. Бе отдръпнала устните си назад и бе оголила зъбите си (все още си бе със своите зъби, без четири) и продължи да гледа право напред в очакване жълто-черният знак да се материализира в белотата.

Това не стана.

Малко по-късно забеляза, че белотата на деня преминава в по-традиционно сиво. Снегът падаше по-тежко и по-плътено от всякога. Краката ѝ продължаваха да стъпват върху кората, но сега потъваха през десет сантиметра пресен сняг. Погледна часовника си, но той беше спрял. Тя си даде сметка, че сигурно е забравила да го навие тази сутрин за първи път от двадесет-тридесет години. Или може би просто бе спрял завинаги? Той бе на майка ѝ и тя го бе пращала по Алдън на Носа, където господин Достин първо му се бе възхищавал, а после го бе почистил. Поне часовникът ѝ бе ходил на сушата.

Тя падна за първи път може би около петнадесет минути, след като забеляза за първи път растящата сивота на деня. За миг остана на ръце и колене и си помисли, че ще е така лесно да си остане така, да се свие на кравай и да слуша вятъра, но тогава решимостта, която я бе превела през толкова много тежки моменти, се надигна у нея и тя се изправи с гримаса. Тя стоеше на вятъра, гледаше пред себе си, напрягаше очите си, за да види... но нищо не виждаше. Скоро ще се стъмни.

Е, беше се объркала. Сигурно бе тръгнала на една страна или на друга. В противен случай вече трябваше да е стигнала до сушата. И все пак не ѝ се вярваше да се е объркала дотолкова, че да е тръгнала успоредно на брега или пък обратно към острова. Един вътрешен навигатор ѝ нашепваше, че е компенсирала прекалено и се е отклонила наляво. Продължаваше да вярва, че приближава сушата, но под скъпоструващ диагонал.

Този навигатор искаше тя да извие надясно, но тя не искаше да го направи. Продължи напред, но спря изкуственото накуцване. Закашля се и пак изплю нещо яркочервено на снега.

Десет минути по-късно (сега сивото бе много по-дълбоко и тя се намери в странния здрач на силна виелица), тя пак падна, опита се да стане, отначало не можа, но накрая успя да се изправи на крака. Тя стоеше и се олюляваше в снега, едва пазеше равновесие, тялото ѝ отмаляваше на вълни, които стигаха до главата ѝ и я караха да се чувства ту тежка, ту лека.

Може би бученето в ушите ѝ не бе само от вятъра, но определено вятърът вдигна шапката на Алдън от главата ѝ и я поде. Тя се пресегна да я хване, но вятърът затанцува с нея и с лекота я отнесе надалеч и тя я зърна за миг да подскача все по-далече и по-далече в тъмнеещата сивота, ярко оранжево петно. Удари се в снега, вдигна се нагоре, изчезна. Сега косата ѝ свободно се разлетя във всички посоки.

— Не се тревожи, Стела — каза ѝ Бил. — Ще вземеш моята.

Тя пое дълбоко дъх и се огледа в белотата. Инстинктивно ръцете ѝ, в ръкавици, се бяха притиснали до гърдите ѝ и тя усети остри нокти да дращят по сърцето ѝ.

Нищо не виждаше, освен движещите се снежни воали — а сред тях, от сивото гърло на вечерта, в което вятърът виеше като дявол в снежен тунел, се появи мъжът ѝ. Отначало той бе просто движещи се

цветове в снега: червено, черно, тъмно зелено, светло зелено, после тези цветове се разтвориха във фланелен жакет с широка яка, фланелени панталони и зелени ботуши. Той ѝ подаваше шапката си с жест, който изглеждаше просто абсурдно изискан и лицето му бе лицето на Бил, без следа от рака, който го бе отнесъл от този свят (това ли я плашеше толкова през цялото време? че при нея ще дойде стопената сянка на мъжа ѝ, кльоцава фигура като от концентрационен лагер с изпъната кожа, лъскава на скулите, и дълбоко хлътнали очи?) и тя усети вълна на облекчение.

— Бил? Ти ли си наистина?

— Разбира се.

— Бил — повтори тя и радостно пристъпи към него. Краката ѝ я подведоха и ѝ се стори, че ще падне, ще падне право през него — в крайна сметка той бе дух — но той я хвана в ръце и ръцете му бяха здрави и уверени, както тогава, когато я пренесе през прага на къщата, която тя бе споделяла с Алдън през тези последни години. Той я подкрепи и миг по-късно тя усети как шапката се похлупва на главата ѝ.

— Наистина ли си ти? — попита отново тя и погледна лицето му, бръчиците около очите, които още не бяха хлътнали надълбоко, посипаният сняг по раменете на ловния му костюм, буйната му кестенява коса.

— Аз съм — каза той. — Тук сме всички.

Той се извърна към нея и тя видя как другите идват от снега, който вятърът издухваше през протока в падащия мрак. Тя извика, отчасти от радост, отчасти от страх, когато видя Меделин Стодърд, майката на Хати, в синя рокля, която се надуваше от вятъра като чадър, а бащата на Хати я държеше за ръка, неразлагащ се скелет някъде на дъното с „Дансър“, а цял и млад. А зад тях двамата...

Анабел! — извика тя. — Анабел Фрейн, това ти ли си?

Това беше Анабел, дори в снежната въртележка Стела позна жълтата рокля, която Анабел бе носила на сватбата на самата Стела и докато вървеше с мъка към мъртвата си приятелка, стиснала ръката на Бил, на нея ѝ се стори, че усеща аромат на рози.

— Анабел!

— *Почти стигнахме, скъпа* — каза Анабел и я хвана за другата ръка. Жълтата рокля, която бе изглеждала много смела навремето си

(но за чест на Анабел и на останалите, така и не се превърна в скандал), бе с разголени рамене, но изглежда Анабел не усещаше студа. Косата ѝ мека, тъмнокестенява, се носеше на вятъра. — *Още малко само.*

Тя хвана другата ръка на Стела и те пак тръгнаха напред. И други фигури дойдоха от снежната нощ, (защото вече беше нощ). Стела разпозна много от тях, но не всички. Томи Фрейн бе дошъл при Анабел. Големият Джордж Хейвлък, който бе умрял като куче в гората, вървеше след Бил. Имаше един човек, който бе държал фара на Носа в продължение на двадесет години и който обикновено идваше на острова за турнирите по бридж, организирани от Фреди Динсмуър всяка година през февруари — Стела почти щеше да си спомни името му. Тук бе и самият Фреди! От едната страна на Фреди, със самотен и объркан вид вървеше Ръсъл Боуи.

— *Гледай, Стела* — каза Бил и тя видя нещо черно да се издига в мрака като отломки от много разбити кораби. Но не бяха кораби. Бяха нацепени, назъбени скали. Бяха стигнали до Носа. Бяха прекосили Протока.

Тя чу гласове, но не беше сигурна дали те наистина говорят:

Хвани ръката ми, Стела...

ти дали)

Хвани ръката ми, Бил...

о, а дали ти)

Анабел... Фреди... Ръсъл... Джон... Ети... Франк... хвани ръката ми, хвани ръката ми... ръката ми...

— *Ще хванеш ли ръката ми, Стела?* — попита един нов глас.

Тя се огледа и видя Бул Саймс. Той я гледаше мило, но тя усети някакъв страх от това, което беше в очите му и за миг се дръпна назад и се вкопчи още по-силно в ръката на Бил.

— *Дали вече е...*

— *Време?* — попита Бул. — *О, да, Стела, мисля, че е време. Но няма да боли. Поне аз не съм чувал никого да го е боляло. Всичко това е предварително.*

Изведнъж тя избухна в плач — всички сълзи, които никога не бе изплакала — и сложи ръката си в ръката на Бул.

— *Да* — каза тя. — *Обичам, обичах, ще обичам.*

Стояха в кръг в бурята, мъртвите от Гоут Айлънд, и вятърът пицеше около тях, блъскаше снега и от нея избликна някаква песен. Тя се изви във вятъра и вятърът я понесе. Тогава всички запяха, както запяват децата със своите високи, чисти гласове, когато лятната вечер преминава в лятна нощ. Пееха, а Стела усещаше, че отива при тях, отива с тях, най-накрая през Протока. Имаше малко болка, съвсем малко, когато загуби девствеността си, бе боляло повече. Стояха в кръг в нощта. Снегът се носеше около тях, а те пееха. Пееха и...

* * *

... и Алдън не можеше да каже на Дейвид и Луис, но лятото след като Стела умря, когато децата дойдоха за обичайните две седмици през лятото, той каза на Лона и Хол. Каза им, че при големите бури през зимата, вятърът сякаш пее с човешки гласове и понякога му се струва, че може дори да различи думите: „Да славим Бог, и неговата благодат, ние създанията от божия свят...“

Но той не им каза (представете си бавният, лишен от въображение Алдън да разправя такива неща, дори и на децата!), че понякога чува тези гласове и му става студено, дори когато е да печката, че спира дялкането или преставя да се занимава с капана, който е смятал до поправи и си мисли за това, че вятърът пее с гласовете на мъртвите... че те стоят някъде на Протока и пеят така, както пеят децата. Той сякаш чуваше гласовете им и в такива нощи понякога спеше и сънуваше, че пее славословието, невидян и нечул на своето собствено погребение.

Има неща, които никога не могат да се разкажат, както има неща, които не са точно тайни, но за тях не се говори. Бяха намерили Стела замръзнала в снега на сушата един ден, след като бурята бе отминала. Беше седнала на един природно издялан в скалата стол, на стотина метра от очертаванията на град Рақун Таун, замръзнала съвсем спретнато. Лекарят, който имаше Корвет, бе казал, че е искрено изненадан. Тя трябва да е изминала повече от шест километра, а аутопсията, изисквана по закон в случаите на необичайна, странна смърт, бе показала рак в напреднала фаза — всъщност старицата бе цялата в разсейки. Трябваше ли Алдън да

каже на Дейвид и Луис, че шапката на главата ѝ не беше неговата шапка? Лари МакКийн бе разпознал тази шапка. Както и Джон Бенсън. Той бе познал по очите им, както и те бяха познали по неговите. Той не бе забравил още шапката на мъртвия си баща, с пукнатините по козирката.

— Това са неща, които се получават, когато човек мисли бавно — би казал той на децата, ако знаеше как. — За тези неща трябва да се мисли бавно, докато ръцете са заети с работа, а кафето се запазва в голяма порцеланова чаша наблизо. Това са въпроси за Протока, може би: Пял ли мъртвите? И обичат ли живите?

Нощта, когато Лона и Хол си бяха отишли заедно с родителите си на сушата с лодката на Ал Къри, махайки с ръка за довиждане, Алдън се замисли по този въпрос и по други въпроси, и за шапката на баща си.

Пял ли мъртвите? Обичат ли?

В тези дълги самотни нощи, след като майка му Стела Фландърс най-накрая бе в гроба си, на Алдън често му се струваше, че те правят и двете.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.